

Verona, Eva. O katalogu : izbor iz radova = Selected writings on the catalogue / izabrala i uredila = edited by Aleksandra Horvat ; prevela Gordana Mikulić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo : Nacionalna i sveučilišna knjižnica : Filozofski fakultet, 2005. 491 str. ISBN 953-6001-31-4

Iako smo kao knjižničari mišljenja da knjigu ponajprije čini njezin sadržaj, drago nam je kad pri prvom susretu s njom naš pogled padne na omot sa slikom autora. Na knjizi *O katalogu: izbor iz radova* lik je to Eve Verona iz doba kad je napisala prvi rad o abecednom katalogu kojim i započinje ova knjiga.

O stotoj godišnjici rođenja Eve Verona, Hrvatsko knjižničarsko društvo, čijem je osnivanju i ona doprinijela, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, u kojoj je provela svoj radni vijek i Katedra za bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na kojoj je studentima predavala predmet Bibliotečni katalogi u teoriji i praksi te postala prvom knjižničarkom izabranom u zvanje redovitog profesora, odlučili su pripremiti i objaviti izbor iz njezinih važnijih, a u nas manje poznatih radova o katalogu.

“Danas se čini posve jasnim da je bibliotekarstvo u svojoj osnovi međunarodna disciplina, koja počiva na skupu opće prihvaćenih pravila i normi,”¹ konstatacija je kojom započinje predgovor urednice Aleksandre Horvat, u kojem čitatelja upoznaje s prilikama u knjižničarstvu 20. stoljeća dajući odgovor na pitanje zašto je ova knjiga objavljena u pravo vrijeme: “Danas, kad smo ponovno sučeljeni s potrebom usvajanja kataložnog pravilnika, koji bi bio prihvatljiv u tehnološki promijenjenoj sredini, koju obilježava postojanje novih vrsta građe, povećan broj zadaća kataloga, asocijativno traženje i pronalaženje zapisa, Veronini teoretski radovi o katalogu ponovno postaju važni jer nam omogućuju da razumijemo ustroj i zadaće kataloga kao pomagala u kojemu je izloženo svjetsko znanje.”² Ističe se kako “Eva Verona sudjeluje u međunarodnim zbivanjima od samoga početka, za sudjelovanje je posve pripremljena, ne samo svojim dotadašnjim radom u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, već i svojim detaljnim poznavanjem teoretskih i praktičnih aspekata knjižničnih kataloga, kataložnih pravila, pravilnika i nacionalnih bibliografija. Između 1951. i 1975. godine nastali su njezini najznačajniji radovi posvećeni ustrojstvu abecednog kataloga, koji će poslužiti kao temelj za izradu Pravilnika i priručnika za izradbu abecednih kataloga, njezina najvažnijeg djela. Izraditi nacionalni kataložni pravilnik mogla je, dakako, samo izvrsno nabražena osoba s velikim poznavanjem svoje sredine, ali i svijeta... Rješenja za koja se Eva Verona odlučila u pravilniku bila su ona o kojima je pisala u svojim radovima o abecednom katalogu i koja su u tim radovima detaljno uspoređena s dotadašnjom domaćom i svjetskom praksom i obrazložena.”³

¹ Verona, E. *O katalogu : izbor iz radova*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 6.

² Isto, str. 8.

³ Isto, str. 7-8.

Urednica je odabrala šest Veroninih radova iz spomenutog razdoblja te ih uvrstila kronološkim rasporedom. Pretežno su to radovi koje je autorica objavila u stranim publikacijama, na engleskom jeziku, i koji dosad nisu bili prevedeni na hrvatski. U ovoj knjizi svi su radovi objavljeni usporedno na hrvatskom i engleskom jeziku.

Veronin prvi rad o abecednom katalogu *Anonimna djela u abecednim katalozima*, objavljen u prvom godištu *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* 1950. godine, bavi se postupkom s anonimnim djelima. Nije slučajno da s tim ranim, ali već zrelim radom počinje i ova knjiga. To je jedini rad u knjizi koji nije preveden s engleskog izvornika pa se mogu uočiti razlike u tadašnjem i današnjem nazivlju. Usporedi li se taj rad s njezinim kasnijim radovima, osobito s *Abecednim katalogom u teoriji i praksi* i prije svega s *Pravilnikom*, uočit će se Veronin golem utjecaj na stvaranje knjižničarskog nazivlja. Kao jedan od pokretača *Vjesnika bibliotekara Hrvatske*, Verona ističe važnost nazivlja za struku već u istom godištu spomenutog časopisa. *Anonimna djela u abecednim katalozima* rad je kojim Verona najavljuje niz kasnijih priloga posvećenih abecednom katalogu, u kojima će sustavno i precizno opisivati, uspoređivati, procjenjivati i raspravljati o prednostima i manama unosa pojedinih vrsta građe u katalog temeljeći svoja opažanja i zaključke na iscrpnom poznavanju stare i suvremene svjetske kataložne teorije i prakse.

U radu *Povijesni pristup korporativnim kataložnim jedinicama*, koji je izvorno objelodanjen u časopisu *Libri* 7(1956), Verona je postavila temelj za daljnja istraživanja korporativnih kataložnih jedinica i naznačila da se poveznice među pojedinim činjenicama tek trebaju naći kao i dovesti u vezu s kataložnom praksom.

Rad *Literarna jedinica nasuprot bibliografskoj jedinici*, izvorno objavljen u časopisu *Libri* 9(1959), sastoji se od povijesnog pregleda i teorijskog dijela, ali pruža i uvid u hrvatsku kataložnu praksu i njezin odnos prema literarnim i bibliografskim jedinicama, naglašavajući da je identifikacija literarnih jedinica ne samo temeljna, nego i tipična zadaća abecednog kataloga koja se ne može prenositi na stručni katalog. Jasnim razlikovanjem djela od publikacije, izdanja od otiska, upućivanjem na postupak s ulomcima, izvacima, preradbama itd., Verona je davno prije nastanka IFLA-ine studije o uvjetima za funkcionalnost bibliografskih zapisa (FRBR) ukazala na potrebu jasnog oblikovanja i definiranja pojedinih dijelova kataložnog zapisa u skladu sa zadaćom koja im je namijenjena u katalogu te na potrebu stvaranja veza između pojedinih srodnih zapisa kako bi katalog mogao besprijekorno obaviti sve svoje zadaće.

U izlaganju na Međunarodnoj konferenciji o kataložnim načelima u Parizu 1961. godine pod naslovom *Zadaća glavne kataložne jedinice u abecednom katalogu – drugi pristup*, objavljenom u *Report of International Conference and Cataloguing Principles, Paris, 9th-18th October 1961.*, Verona zaključuje da abecedni katalog izrađen prema preporukama izloženim u tom radu najbolje odgovara potrebama najvećeg broja korisnika te ističe načelo prikladnosti kojim se rukovodi i kasnije u svojem djelovanju.

Članak *Formalne odrednice u nekadašnjim i sadašnjim katalozima*, izvorno objavljen u časopisu *Library Resources & Technical Services* 6(Fall 1962) govori o povijesnom razvitku formalnih odrednica, njihovoj zastupljenosti u katalozima europskih knjižnica i opravdanosti s obzirom na Pariška načela.

Posljednje poglavlje ove antologije Veronin je najzreliji rad – *Pojam korporativnog autorstva i druga tumačenja korporativnih odrednica*, objavljen već ranije kao poglavlje u knjizi *Corporate headings: their use in library catalogues and national bibliographies: a comparative and critical study* (London: IFLA Committee on Cataloguing, 1975.). U njemu uspoređuje uporabu korporativnih odrednica u različitim katalozima i nacionalnim bibliografijama. Poslužio joj je kao temelj za doktorsku disertaciju kojom je 1980. godine postala prvim doktorom znanosti iz bibliotekarstva na zagrebačkom sveučilištu.

Verona je u razdoblju od 1939. do 1987. godine napisala ili uredila šezdesetak znanstvenih i stručnih radova, objavljenih u domaćim i stranim publikacijama te velik broj prikaza i pregleda. Kako bi prikaz Veronina djela bio što potpuniji, knjiga završava *Bibliografijom radova Eve Verone* iz kojih se jasno mogu očitati obuhvat i sva raznovrsnost njezinih stručnih i znanstvenih interesa.

Spomenutim Veroninim radovima prethodi poglavlje upečatljivog naslova *Eva Verona – jedna knjižničarska karijera* koji je urednica knjige nadjenula Veroninom životopisu.⁴ Poznato je da se Eva Verona rodila 1. veljače 1905. u Trstu. Djetinjstvo je provela u Beču, a klasičnu gimnaziju polazila u Zagrebu. Na zagrebačkome Filozofskom fakultetu diplomirala je 1928. godine matematiku i fiziku, te od 1929. do umirovljenja 1967. godine radila u Sveučilišnoj knjižnici (današnjoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici). Godine 1939. objavila je svoj prvi rad o stručnom katalogu, a od 1940. bavila se bibliografskim radom. Vrijedno je istaknuti da je od 1948. do 1959. bila zadužena za prikupljanje podataka potrebnih za izradu zahtjeva za restituciju kulturnih dobara odnesenih iz Hrvatske za vrijeme Prvoga i Drugoga svjetskog rata u Mađarsku, Italiju i Austriju. Za to je i nagrađena 1961. Posjedovala je sklonost za istraživanja povijesti knjižnica pa ih je zahvaljujući znanju više jezika (engleski, njemački, francuski, talijanski, latinski, grčki) provodila na izvornoj arhivskoj građi. Bila je i među osnivačima Hrvatskoga bibliotekarskog društva 1940. i ponovno 1948. godine svjesna da će joj ono omogućiti širinu djelovanja i rješavanje uvijek novih stručnih pitanja. U idućem se desetljeću “počinje baviti teorijom abecednog kataloga, područjem o kojem je najviše pisala i u kojem će postati vrhunskim hrvatskim, ali i svjetskim stručnjakom. [...] Ti joj radovi kao i sudjelovanje u radu IFLA-e od 1954. godine, donose ugled znalca, pa je Organizacijski odbor *Međunarodne konferencije o kataložnim načelima*, koju IFLA tada priprema, uvrštava u uski krug stručnjaka koji treba pripremiti nekoliko tzv. ‘radnih dokumenata’ kao temelj za izradu međunarodno

⁴ Horvat, A. *Eva Verona : jedna knjižničarska karijera*. // Verona, E. *O katalogu : izbor iz radova*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 14-18.

prihvatljivih kataložnih načela.”⁵ Šezdesetih i sedamdesetih godina Verona sudjeluje u važnim zbivanjima na međunarodnoj knjižničarskoj sceni: “Eva Verona i Seymour Lubetzky imaju priloge o istoj temi: načelnim zadaćama glavne kataložne jedinice u abecednom katalogu. Sličnosti njihovih karijera ne mogu umanjiti različitost okolnosti u kojima su djelovali: oboje su bili vodeći katalogizatori u središnjoj knjižnici svoje zemlje, što je podrazumijevalo i dobru obrazovanost i poznavanje stranih jezika, oboje su mnogo pisali i objavljivali, a svoj su rad okrunili izradom nacionalnoga kataložnog pravilnika. U vrijeme kad drugi ljudi odlaze u mirovinu, oni zamjenjuju praktičan rad nastavom. No Lubetzky je radio u bogatoj zemlji, u najvećoj knjižnici svijeta; Verona je dolazila iz male i siromašne sredine, svoje je stipendije koristila tako da je u stranim knjižnicama pregledavala kataloge i ispisivala zanimljive jedinice u brojne bilježnice.

Razlika između sredina iz kojih su dolazili imala je za posljedicu i njihove različite stavove prema temi koja im je bila zadana na pariškoj konferenciji. Lubetzky je smatrao da je zadaća glavnih kataložnih jedinica da zastupaju literarnu jedinicu, što je posve naravno za sredinu koja ima veliku nakladničku produkciju i u kojoj nastaje velik broj izvornih djela. Verona je, pak, držala da glavna kataložna jedinica treba zastupati bibliografsku jedinicu, jer je to praktično i odgovara maloj višejezičnoj zemlji u kojoj se izdaje mnogo prijevoda. Usto, Verona je smatrala da je taj postupak primjereniji za suvremena, osobito znanstvena i stručna djela. Znakovito je da je konačan tekst odgovarajućeg pariškog načela, oblikovan na temelju oba izlaganja, dopuštao alternativan pristup.

Iako je jedan od priloga na konferenciji u Parizu već bio posvećen ulozi računala u izradi kataloga, u Hrvatskoj će knjižnice na uvođenje računala morati čekati još dvadeset godina. Verona, međutim, kao da naslućuje budućnost, na više mjesta ističe da odnos glavne kataložne jedinice i ostalih jedinica u katalogu, njihova uloga i zadaće ovise o tehničkoj izvedbi kataloga. S tom se tvrdnjom, daka-ko, možemo i moramo složiti i danas.

Kataložna načela usvojena na Pariškoj konferenciji Verona će, uz pomoć F. G. Kaltwassera, P. R. Lewisa i R. Pierrota, komentirati, popratili primjerima i priredili za tisak. Komentirano izdanje *Načela IFLA* je objavila 1971. godine. Kao već priznati međunarodni stručnjak Eva Verona sudjeluje i u radu Međunarodnog sastanka kataložnih stručnjaka u Kopenhagenu 1969. godine. Na tom su sastanku položeni temelji izradi međunarodnih bibliografskih normi za opis različitih vrsta građe, poznati po akronimu ISBD. Verona će aktivno sudjelovati u izradi nekoliko ISBD-a, kao predsjednica ili kao članica radnih skupina međunarodnih stručnjaka koje je imenovala IFLA.”⁶

U duhu svoga djelovanja, svoja međunarodna iskustva redovito prenosi u zemlju gdje stvara i objavljuje svoje najznačajnije radove. Među njima je najistaknutiji Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga, “u kojem dolazi do

⁵ Isto, str. 16.

⁶ Isto, str. 16-17.

izražaja njezino veliko znanje, erudicija i temeljitost. Izradom kataložnog pravilnika omogućila je Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici da započne raditi na informatizaciji već početkom osamdesetih godina.”⁷

Odjek Veronina rada za njezina života su visoka domaća i inozemna priznanja. Prva je Europljanka koja je za svoje djelo primila prestižno priznanje *Margaret Mann Citation* koje joj je dodijelilo Američko knjižničarsko društvo 1976. godine. Stoga je razumljivo da je ova knjiga predstavljena na svečanom otvaranju Međunarodnog skupa u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, održanog 16. studenoga 2005. u auli Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Kada se prigodnom publikacijom obilježava stota obljetnica rođenja neke ličnosti i kada se čitaju njezini radovi, obično se osjeća distanca, ne samo vremenska, nego i stručna. No to se ne bi moglo reći za ovu knjigu, jer se prva suradnica Eve Verona, danas profesorica, Aleksandra Horvat, odazvala pozivu sastavljanja ove knjige. Kao istinska poznavateljica područja kojim se Verona bavila, ukazala nam je na njezino djelo sa stručnog i povijesnog gledišta, te osvijetlila ličnost te izuzetne stručnjakinje, pionirke i vizionarke.

Objavljivanje ove antologije bilo je u sadržajnoj i tehničkoj pripremi tekstova velik izazov. Primjećuje se sklad odabira i prezentacije radova i naslova knjige. Usto je trebalo donijeti i odluku kako prevesti nazivlje s engleskoga. Urednica se kao prevoditeljica i stručna redaktorica većine ISBD-a i kao suradnica pri izradi Pravilnika odlučila za postojeće nazivlje iz Pravilnika, iako je većina tekstova zapravo pisana u razdoblju prije njegova nastanka. Tako je ova knjiga ujedno i vrijedan terminološki priručnik nastao u suradnji s prevoditeljicom Gordanom Mikulić.

Za elegantno oblikovanje i opremu knjige svakako je zaslužna urednica Posebnih izdanja HKD-a Rajka Gjurković Govorčtin, a suradnice na pripremi tekstova i prijelomu Ana Barbarić i Amelija Tupek te djelatnici tiskare GIPA predanim su radom doprinijeli ostvarenju ove publikacije kao devete knjige u spomenutom nizu.

Ostvarenju ovoga opsežnoga izdavačkog pothvata doprinijelo je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH financijskom potporom u punome traženom iznosu, zatim Zaklada HAZU kao i Ministarstvo kulture RH otkupom primjeraka za knjižnice.

Prenošenje znanja i iskustva na mlađe generacije daje ličnosti stručnjaka posebnu dimenziju. Veronin je udjel u školovanju generacija knjižničara bio značajan. Treba istaknuti da su i njezini radovi, u kojima je logičnim slijedom misli i čistoćom izraza izlagala svoje znanje u tome, odigrali presudnu ulogu. U tom svjetlu doživljavam i antologiju njezinih djela *O katalogu*, kojoj bi, vjerujem, i autorica sama nadjenula takav naslov. To je izdanje stavilo njezin *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga* u pravo prirodno teorijsko ozračje i s njim je komplementarno. Može se napomenuti kako su svi ti radovi i ranije bili dostupni. No za ovako uređenima posegnuti će oni koji čitajući određeno poglavlje kata-

⁷ Isto, str. 17-18.

ložnog pravilnika žele saznati o dotičnoj temi nešto više i bolje je razumjeti u kontekstu razvoja i filozofije knjižničnog kataloga.

Kad se zatvori posljednja stranica knjige, pogled čitatelja padne na sliku Eve Verona s početka njezine svjetske karijere, o kojoj se s pravom može reći: "Za hrvatsko je bibliotekarstvo učinila mnogo: malu je knjižničarsku zajednicu učinila poznatom u svijetu i ravnom mnogo većim i naprednijim sredinama."⁸

Daniela Živković

⁸ Isto, str. 18.